

Echte Torenvalken *Falco tinnunculus*

Hein Verkade

In 2016 vierde de Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk haar 50-jarig jubileum. Een goed moment om eens even achterom te kijken. Op zoek naar informatie voor een overzicht van de geschiedenis van de club kom je van alles tegen. Wat een genot als het archief nog geheel aanwezig blijkt te zijn. Het clubblad 'de Strandloper' is in het begin niet meer dan een tweezijdig gestencild A4tje. Langzamerhand groeide dit uit tot een veelkleurige glossy die iedere drie maanden bij meer dan 600 leden in de bus valt. Je moet met je tijd mee. Avonden lang wordt voorzichtig iedere bladzijde omgeslagen en dan kom je soms verrassende zaken tegen. Zo ook in het eerste nummer van 1977. Na het omslaan van de groene kaft met drie wat houterig getekende strandlopers valt mijn oog op een interessant artikel. De titel luidt: 'Torenvalken NH-kerk Noordwijk-Binnen'. Het is geschreven door Arie Cramer en Ees Aartse, destijds secretaris en penningmeester van de club. Naast hun bestuurlijke activiteiten volgden zij ook de Torenvalken rond de Oude Jeroenskerk aan de Voorstraat. Ieder jaar waren de valkjes aanwezig en in 1975 broedden er zelfs twee paartjes die ongeveer zeven jongen grootbrachten. In 1976 kregen Arie en Ees geen hoogte van het aantal valken dat rond de toren vloog. Zij kregen de sleutel van de toegangsdeur en klommen zes keer naar boven. Veel van wat zij toen zagen werd opgeschreven.

De toren is een kloek bouwwerk uit de 13e eeuw met bijna twee meter dikke muren. In de noordoosthoek is een goed begaanbare spiltrap uitgespaard. Deze leidt naar de trans op zo'n 32 meter hoogte. Vanaf hier heb je een verrassend mooi uitzicht over de omgeving inclusief de Noordzee. Je begrijpt dan gelijk waarom de toren in de Middeleeuwen ook als vuurbaak werd gebruikt. Zowel in de toren zelf als in het trappenhuis zitten grote en kleine nissen.

De heren vonden tijdens hun eerste twee opgangen op 28 mei en 8 juni in een nis in het trappenhuis één onbebroed ei, een weinig hoopvolle start. Zij zochten de oorzaak voor het mogelijke uit- of zelfs afstel van het broeden in de vele gevechten met de Kauwtjes, die ook in de toren nestelden. Toch besloten zij op 25 juni een derde controleronde te lopen. Hun beloning was groot. In een nis aan de oostzijde van het trappenhuis vonden zij een nest met vijf eieren. De tocht ging verder en onder de wijzerplaten van het uurwerk aan de oostzijde nog een 5-legsel. Het kon niet op want onder de wijzerplaten aan de zuidzijde zat een derde broedende Torenvalk. Deze zat zo vast op de eieren dat de legselgrootte niet kon worden vastgesteld. Tijdens de vierde ronde lagen er in het nest in het trappenhuis drie eieren en twee kleine jongen. In het nest onder de oostelijke wijzerplaat nog steeds vijf eieren en de derde zat weer rotsvast op het nest. Op 16 juli zaten er op de eerste twee nestplaatsen vijf jongen van respectievelijk 14 en

c. 10 dagen oud. De vogels aan de zuidzijde waren kennelijk wat moeilijker te volgen want in het verslag wordt gemeld: één jong plus een onbekend aantal eieren of jongen. Op 10 augustus waren de vogels uit het trappenhuis uitgevlogen. In het tweede nest zaten vier vliegvlugge jongen en in het derde nest drie bijna vliegvlugge jongen.

De toren van de Oude Jeroenskerk in Noordwijk-Binnen in 2008. De nestplaatsen van de Torenvalken in 1976 zijn omcirkeld (Foto: Hein Verkade). *The tower of the Oude Jeroens church in Noordwijk-Binnen in 2008, showing the nest sites of Kestrels in 1976.*

De gemeente Noordwijk werkte mee aan het succesverhaal. Op verzoek van Arie en Ees werd het plan om de wijzerplaten van het uurwerk te gaan verlichten uitgesteld tot het laatste jong was uitgevlogen. In het verslag wordt nog vermeld dat Dick Hoek op het landgoed 'Offem', op slechts enkele honderden meters van de Jeroenstoren, op 2 juli een nest met vliegvlugge jonge Torenvalken had. De timing van de valken op de toren was dus opvallend laat. Zaten de broedende Kauwtjes dan tóch eerst in de weg?

Veertig jaar later geniet je nog steeds van zo'n verslag. Wat veel Torenvalken en zo goed gedocumenteerd. Van dergelijke aantallen kun je nu alleen nog maar dromen. De eerste twee nesten konden zo in het programma 'nestkaart' worden ingevoerd (inmid-

dels gebeurd). Dankzij de goede beschrijving van de nestplaatsen ben ik naar de toren gewandeld om te zien of deze terug te vinden waren. Dat bleek een eitje! Op de foto zijn ze omcirkeld. Alle drie dicht bij elkaar op vrijwel dezelfde hoogte, ruim 28 m. Een kleine kolonie dus! Wat moet het een muizenfestijn zijn geweest in die tijd rond het dorp.

Jonge Torenvalken in een nis in de toren van de Oude Jeroenskerk in Noordwijk-Binnen, c. 1985 (Foto: Hein Verkade). *Kestrel chicks in alcove in tower of Oude Jeroens church in Noordwijk-Binnen around 1985.*

In de jaren tachtig broedden er nog steeds valkjes in de toren. Om overlast door stadsduiven tegen te gaan werden de nissen helaas afgesloten. Er is daarna nog wel enkele jaren gebroed in een nestkast die ter vervanging werd opgehangen. Inmiddels is er geen Torenvalk meer te vinden in het dorp. De nestkast hangt er nog steeds als stille getuige van een roemrijk verleden. Elders broeden zij tegenwoordig vooral in die speciale nestkasten in het open veld. Hun plaats op de torens, zeker op de wat hogere, wordt langzamerhand ingenomen door de Slechtvalk. Verrassend was de vondst van een afgekloven Goudplevier aan de voet van de Jeroenstoren in het najaar van 2016. De dag ervoor was er een Slechtvalk gesignaleerd op de trans. Mogelijk over een tijdje een nieuwe ‘torenvalk’ in Noordwijk? En de Torenvalk dan maar ‘kastenvalk’ gaan noemen? Het klinkt nog wat onwennig. Ik mis de échte Torenvalken toch wel een beetje hoor...

Adres: van Limburg Stirumstraat 40, 2201 JP Noordwijk, hein.verkade@hotmail.com